

GRUNDLAGSUTSKOTTET

Utlåtande 1/1995 rd

Regeringens proposition 8/1995 rd

Till Kulturutskottet

När riksdagen den 3 maj 1995 remitterade regeringens proposition nr 8/1995 rd med förslag till lag om ändring av upphovsrättslagen till kulturutskottet för beredning bestämde den samtidigt att grundlagsutskottet skall avge utlåtande i saken till kulturutskottet.

Utskottet har hört konsultative tjänstemannen Jukka Liedes och yngre regeringssekreteraren Jorma Walden vid undervisningsministeriet, lagstiftningsrådet Veli-Pekka Viljanen vid justitieministeriet, juris doktorn, justitierådet Pirkko-Liisa Haarmann, professorn Mikael Hidén, professorn Antero Jyränki, filosofie doktorn, hovrättsrådet Jukka Kemppinen och professorn Ilkka Saraviita.

Grundlagsutskottet har behandlat saken från statsförfattningsrättslig synpunkt och anför vördsamt följande.

Regeringens proposition

Regeringen föreslår att skyddstiderna i upphovsrättslagen skall ändras för att harmoniera med kraven i Europeiska gemenskapernas lagstiftning. Skyddstiden för upphovsrätten föreslås bli förlängd till 70 år efter upphovsmannens dödsår. Skyddstiden skall också förlängas för material som redan en gång blivit fritt. Enligt övergångsstadgandet kan material av detta slag på vissa villkor få utnyttjas ända till slutet av 1999.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 30 juni 1995 i enlighet med direktivet.

Enligt ingressen kan den föreslagna lagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utskottets ställningstaganden

Upphovsrätten hör till de immateriala rättigheter med förmögensvärde som åtnjuter

grundlagsskydd enligt 6 § regeringsformen. En ändring av skyddstiden för en upphovsrätt kan få vissa statsförfattningsrättsliga konsekvenser som kan vara värda att beakta. Den springande punkten är att ett verk på grund av reformen återfår sitt upphovsrättsliga skydd trots att det redan en gång upphört enligt den gällande lagen och att skyddstiden för verk som omfattas av avtal om överlåtelse av upphovsrätten, förlängs utöver den lagstadgade tiden då avtalen ingicks eller att skyddstiden för upphovsrätten i vissa fall förkortas på grund av att lagen stiftas.

Skyddstiden kan förkortas till följd av ändringar i det som stadgas om filmverk (43 §), ett verk som ges ut i delar utan angivande av upphovsmannen (44,1 §) och ett icke-offentliggjort verk med okänd upphovsman (44,3 §). Också i dessa fall förlängs skyddstiden vanligen från 50 till 70 år. En förkortning kan bero på att tidpunkten när skyddstiden börjar beräknas på ett annat sätt. Utskottet menar att det är fråga om en reglering av typ omorganisering, vars eventuella negativa konsekvenser är obetydliga. De kan inte utgöra något betydande statsförfattningsrättsligt hinder för ett normalt, skäligt och förnuftigt utnyttjande av egendom. Ändringarna kan därför genomföras i vanlig lagstiftningsordning.

I de fall där ett verk återfår sitt upphovsrättsliga skydd är det betydelsefullt ur statsförfattningsrättslig synvinkel att verket fritt har fått utnyttjas sedan upphovsrätten en gång upphört. Verket har på ett visst sätt blivit allmän egendom. Till den del ett verk av detta slag inte har börjat utnyttjas är det återbördade upphovsrättsliga skyddet inte förknippat med något konkret förmögensrättsligt intresse, som skyddas av 6 § regeringsformen.

Situationen är dock en annan om någon annan än den ursprungliga innehavaren av upphovsrätten har börjat utnyttja verket ekonomiskt. I så fall tillämpas ikraftträdelsestadgandets 5 mom. om en övergångsperiod som sträcker sig till ut-

gången av 1999. Detta medger en tillräckligt lång tid att förbereda sig för en förlängd skyddstid, vilket är så skäligt att den föreslagna lagen också enligt denna bedömning kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Vidare spelar det en viss statsförfattningsrättslig roll hur lagen inverkar på gällande avtalsförhållanden. Enligt lagtexten är det inte helt klart vad en förlängning av skyddstiden betyder i det fall att upphovsrätten innan reformen trädde i kraft överlåtits helt eller delvis genom avtal. Lydelsen i ikraftträdelsestadgandets 3 mom. kan visserligen tolkas så att också det som stadgas om skyddstider i gällande lag tillämpas på dessa avtal. Regeringen utgår i motiveringen från att skyddstiden för upphovsrätten förlängs till förmån för de lagstadgade innehavarna av rättigheterna, men bara i princip m.a.o. om avtalsparter-

Helsingfors den 30 maj 1995

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Häkäemies, vice ordföranden J. Koskinen, medlemmarna Jäätteenmäki, Kallio, H. Koski-

na inte har avsett något annat. Enligt utskottets uppfattning harmonierar denna hållning i propositionen med den princip om att man inte får ingripa retroaktivt i förmögenhetsrättsliga avtalsförhållanden genom en vanlig lag som uppstått i tolkningspraxis i fråga om 6 § regeringsformen. Också till denna del kan lagförslaget således behandlas i vanlig lagstiftningsordning. — Den mycket generella lydelsen i 3 mom. i ikraftträdelsestadgandet bör dock preciseras.

Med stöd av det ovan sagda anför grundlagsutskottet vördsamt

att lagförslaget kan behandlas i den ordning som föreskrivs i 66 § riksdagsordningen.

nen, Kurola, J. Leppänen, Nikula, Prusti, Puhjo och Rantanen samt suppleanten Juurola.